

շանիկի օրերուն սկսած պէտք է ըլլայ: Մինչ անկէ առաջ Վրաց արքունական տան եպիսկոպոսին խնամքին յանձնուած էր Մաշտոցի ձեռքով: Յուրտաւի եպիսկոպոսները հայ կամ վրացի էին, քանի որ երկու ժողովուրդները հոն միասին կը բնակէին. բայց ամէն պարագայի անոնք հայերէնի լատենոգրակ էին, քանի որ ի հայս ուսեալ գիտունիք եւ վարդապետք էին: Աս ալ կու գայ հաստատելու ինչ որ ենթադրեցինք թէ Մաշտոց հոս հայ դը-

պրոցներ հիմնեց հայերէն լեզուն սորվեցնելու համար:

Մաշտոց իր առաքելութիւնը ամբողջացնելէ ետք՝ հայրենիք վերադարձաւ, եւ իր «Մտերմական ողջոյնը տուաւ Ս. Սահակին եւ բոլոր պատահողներուն, ու պատմեց անոնց այդ զործերու մասին ալ»:

(Շար. 6)

Հ. ՊՕՂՈՍ ԱՆԱՆԵԱՆ

ՀԱՅԿԱՆԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԸ

ԵՒ

ԺԹ. ԴԱՐԻ ՄԻ ԱՆՅԱՅՏ ՁԵՌԱԳԻՐ ՏԱՂԱՐԱՆ

(17-20րդ դար)

(Շար. տե'ս «Բազմավեպ» 1965, ք. 1-3, էջ 24)

Ե.

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԲԱՆԱՀԻՍՈՒԹԻՒՆԸ

17-19րդ դարաշրջաններում Հնդկաստանի հայաբնակ կենտրոնական քաղաքներում, զլխաւորապէս Կալկաթայում, Բոմբէյում եւ Մադրասում, հրապարակ են դալիս ժողովրդական տաղասացներ ու երգիչներ, որոնք յօրինում են դուռնադեղ երգեր ու տաղեր, որոնց հեղինակները, սակայն, այսօր մեծ մասամբ յայտնի չեն: Ահա այդ երգերի հական մասերն ամփոփուած են մեր յայտնարեւած ձեռագիր մատենում, որոնք իրենց նիւթերով ու բովանդակութեամբ բազմազան են եւ բազմաբան: Այնտեղ կարգում էք սերային, հարսանեկան, ուրախութեան, երգիծական, կենցաղային եւ այլ երգեր ու տաղեր, որոնք պատկերում են Հնդկաստանի եւ Նոր-Ջուղայի տարազիր հայութեան քնարական ասորումներն ու մտորումները, նրա հոգեկան յոյզերը, խոհերն ու տրամադրութիւնները. կան նաեւ ժամանակի ժողովրդի վարքն ու կենցաղը նկարագրող տաղեր:

Գեղարուեստական տեսակէտից այդ երգերն ու տաղերը շատ պարզ են, բայց իրենց ներքին կառուցուածքով պատկերաւոր են եւ զբաւելիչ իրենց անկեղծութեամբ եւ զգացումների ջերմութեամբ:

Այդ բանահիւսութեան հիմնական դժեւրեց մէկը հարուստ բովանդակութիւնն է,

ուր հնդկահայ եւ ջուղահայ ժողովուրդը պատկերաւոր արտայայտութիւններով երգել է ո'չ միայն իր սերային տպումները, այլեւ սրամիտ բովանդակութեամբ ստեղծագործութեան նիւթ է դարձրել բնատանկան կեանքի եւ ժամանակի կերպարտանկան կեանքի եւ ժամանակի կերպարներին թերի ու պակասաւոր կողմերը: Երեւել է նաեւ աշխարհի եւ հարստութեան ունայնութիւնը: Թերեւս այդ հական ունայնութիւնը պիտի բացատրել, որ երգերից ու տաղերից շատերն իրենց ժամանակին մեծ ժողովրդականութիւն են վայելել, ունեցել են երաժշտական եղանակներ եւ երգուել են տօնական հանդէսներում, խնջոյքներում, հարսանիքներում, ընդհանրապէս մէջ վառ են պահել ժողովրդական բանահիւսութեան սէրը:

Երգերն ու տաղերը գրուած են գրաւորապէս աշխարհաբար լեզուների ներառական երանգաւորումներով, և որը հագուելու Նոր-Ջուղայի բարբառն է, որոշ տղերում մի քանի հնդիկ եւ անգլիերէն բառերով:

Այնտեղ տեսնում էք հնդկահայ եւ ջուղահայ ժողովրդի բանաստեղծական ձիրքը, զեղարուեստական ճաշակը, զբանական սրամտութիւնը, լեզուական ու ոճական արուեստը, բարբառային գեղեցկութիւնները եւ այլ ուշադրաւ երեւոյթներ:

Անժխտելի է, որ Հնդկաստանի եւ Նոր-Ջուղայի տարազիր հայութեան պատմութեան որոշ հական էջերի մասին գաղափար կազմելու համար անհրաժեշտ է ու-

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ ՆԱԽՆԵԱՅ

ԳՐԻԳՈՐԻՍԻ ԱՐՇԱՐՈՒՆԻՈՅ
ՔՈՐԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻ

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾՈՅ

ՀԱՅԿ. ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ ԳԱԼՈՒՍ ԿԻԼՊԵՆԿԵԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԵԱՆ

Աշխատասիրութեամբ

Հ. ՔԵՐՈՎԻԷ Վ. ՉՐԱՔԵԱՆԻ

ՆԵՐԱԾՈՒԹԻՒՆ (էջ 1-81) - Գրիգորիս Արշարունի - Վահան Պատրիկ Կամսարական - Ձեռագիր - Առաջաւորաց - Քառասնորդաց Պահի Բովանդակութիւն Մեկնութեան:

ԲՆԱԳԻՐ (էջ 83-215) - ՅԱՆԿ ՆԻԻԹՈՅ (էջ 217-220)
ՅԱՆԿ Ս. ԳՐԻԳՐԻ ՎԿԱՅՈՒԹԵԱՆՅ (էջ 221-223)